

СЕМАНТИКАТА НА ДРУГОСТТА В ПРОТИВОСТОЯНИЯТА НА ХХІ ВЕК

Доротея Валентинова

*Университет по библиотекознание и информационни технологии
Българска академия на науките*

Резюме. Фокусът на статията е върху новите-стари „оръжия“ на триадата *власт – контрол – капитал*, впрегнати в изработването на нови геополитически стратегии и нов тип социално, политическо и културно инженерство в глобален план. Опитите за тяхното идентифициране, дефиниране (и дешифриране) се усложняват от инфилтрацията на различни нови или забравени стари парадигми, свързани с легитимацията на нови или забравени стари „противници“. Общото между всички тези модели е противопоставянето на *свои* срещу *чужди* и *свои* срещу *свои*, изкуственото пораждање на конфронтации и зони на напрежения между различни типове протагонисти и антагонисти, употребата и дирижирането на социалния гняв, привличането и участието на различни играчи с различни роли – представители на корпорации и монополисти, правителствени регулаторни органи и държавни институции, граждански активисти и организации.

Keywords: globalization, disinformation, subcultures, ethno-cultural stereotypes, multiculturalism, xenophobia, discrimination, racism, segregation, ethno-business, ethno-corruption, otherness, social engineering

Във врящия дирижиран „хаос“ на ХХІ в., сътворен от хибридни геополитически стратегии, глобализация и дезинформация, хуманитарни кризи, войни и глобална бедност, преструктуриране на капиталите и пренаписване на историята в световен план, с особена острота и болезненост за пореден път в битката за власт, пари и контрол се открояват по-особени оръжия – етнокултурните стереотипи, субкултурите, модерните парадигми на мултикултурализма, етнокултурните предразсъдъци, ксенофобията, дискриминацията, расизмът, сегрегацията и страхът.

Стратегията *властта над съзнанието на масите* предопределя хода на историята се оказва печеливша. За изграждането ѝ са лесно употребими и удобни етнокултурните стереотипи със своя ограничен емоционалнооценъчен характер, с неподатливостта си към нова информация, със своята неточност, психологическа обусловеност и зависимост. Можем да ги определим

като относително устойчиви представи за етнокултурните характеристики и цялостния етнокултурен облик на даден етнос (своя или чуждия/чуждите), в чието съдържание са залегнали най-вече субективни (индивидуални и групови) оценъчни мнения и възприятия за „типични“ качества и черти от даден етнически характер. В хода на историята етностереотипите се инфилтрират в социалноустойчиви модели на поведение, отношение и оценка към определена етническа група или общност. Най-често умишлено и тенденциозно на членовете ѝ се приписват определени качества или с тях се асоциират определени наративи. Така етностереотипите постепенно пораждат дискриминация, от която следват маргинализация, сегрегация и социално изключване. Именно маргинализираните, сегрегирани, социалноизключените общности се оказват най-предпочитаните за социално и политическо инженерство. С други думи, тяхното устойчиво позициониране, като най-слабите или дистанцираните в социално отношение, е удобно за социалните/политическите инженери и представлява също част от стратегиите на неконвенционалните войни.

Обобщеният положителен образ на „аз“, „себе си“, „своите“, „нашите“ (*автостереотипи*) се отграничава съвсем естествено от обобщения образ на „другия“, „другите“, „чуждите“ (*хетеростереотипи*) – съвкупност от преценки, оценъчни възприятия и определения за други етноси/общности/народи. Те могат да бъдат както положителни, така и отрицателни в зависимост от „записите“ в историческата памет на различните етноси/народи, от историческите им сблъсъци или историческите/културните им взаимодействия.

В масовото социално съзнание и в средствата за масова комуникация етническите стереотипи (хетеростереотипи за другия като чужд, не-свой, не-наш, а следователно и нелегитимен за общността) се проявяват най-често като негативен феномен. Веднъж формирани, негативните етностереотипи се оказват удивително устойчиви, превръщайки се в стабилни модели на възприятия и отношение на едните (легитимните) към другите (нелегитимните), поставяйки в дискриминационна позиция етническите малцинства. Различни политически и социални играчи, действащи във или извън границите на една държава, биха могли да употребят такъв тип „идеологическо“ оръжие, за да създадат тлеещи или активни огнища на етническо напрежение и да подготвят условията за дирижирани бъдещи етнически сблъсъци и конфликти.

Употребата му се улеснява и от факта, че човешките общества, независимо от нивото на технологично и културно развитие, са подвластни на предразсъдъци, тоест на онези познати на всички ни, най-често негативни нагласи и очаквания към групи хора или отделни личности, основани на етническа или расова принадлежност, пол, социален статус, възраст, инвалидност, физическо и психическо състояние, религия, сексуална ориентация, език, националност. Най-често тези оценки и нагласи, възгледи или мнения са неаргументирани и недостоверни и напомнят за „всяко ирационално, без-

разсъдно отношение, което е необичайно неподатливо на рационален анализ“ (Rosnow, 1972).

В проучване още от 1925 г. се анализират 73 изследвания върху расите, а крайното заключение е, че взети заедно, предразсъдъците, изглежда, са показател за заявеното от бялата раса ментално и друго превъзходство (Garth, 1930). С други думи, те са естествени, исторически формирали се реакции към обявените за „по-нисши“ раси/етноси/групи от страна на тези, които се възприемат и мислят за по-висши от останалите. Ето защо са и отличен компонент в арсенала на новите типове оръжия в ерата на глобалните противопоставяния и войни.

Съвсем естествено в речника на глобалните стратегии и новите парадигми на XXI в. бе възкресено¹⁾ и позабравеното (вж. по-подробно Некрасов, 2011) понятие *мултикултурализъм*, използвано в описателен и нормативен смисъл (Heuwood, 2000). В *описателен смисъл* мултикултурализмът се въведе като характеристика на общности, в които съжителстват различни култури – тоест, в които е доминантно, легитимно и общоприето културното много(разно)образие. В този смисъл, мултикултурализмът е най-често относим към демографския облик на определени места, включително и към локални и регионални структури – училища, бизнес среди, провинции, градове, общности. В *нормативен смисъл*, като нормативен термин, той е приложим към идеологии, теории и политики, които подкрепят разнообразието и неговия институционализъм. В този контекст мултикултурализмът се превръща в основна характеристика на (утопично) общество, поддържащо хармония между „различните“, в което всеки търси и намира начини да се изразява, да мисли, живее, работи и твори, а по този начин и да съхранява своята идентичност чрез формите и изразните средства, които сам възприема за необходими (Bloor, 2010).

В годините идеологиите, нагласите, критиките и политиките под знака на мултикултурализма са се нароили в най-различни вариации (Phillips, 2007; Kymlicka, 2010; Цатурян, С. А. & Г. Ю. Филимонов, 2012; Jansen, 2013; Погребинский & Толпыго, 2013; Malik, 2015). Те са изключително многобройни, включително, ако си позволим сравнения на една държава с друга (Kloop, 2002; Sniderman & Hagendoorn, 2007; Harper, 2011: 50; Guthrie, 2013; Сахарова, 2015). Техният понятиен и смислов обхват варира от принципите на равнопоставеност и законност, защитата на човешките права и свободи независимо от различията, през обособяване и процъфтяване на различни култури в рамките на едно общество, до политики, прокламиращи запазването и поддържането на културното разнообразие и социо/политически коректното отношение и признание на права и идентичности от страна на обществото и властта спрямо различни етнически, културни и религиозни групи (Watson, 2000; Banks, McGee, 2003; Bryson, 2005; Колева, 2005; Malik, 2010; Колева, 2013; Pakulski, 2014: 23–26; Hancocks, 2016).

Вглеждайки се в съвременните политически игри, виждаме как две водещи стратегии се развиват чрез различни правителствени политики (Allport, 1954;

Tajfel, 1982; Brewer, 1999: 429 – 444; Plous, 2003; Blackwell et al., 2003; Dovidio et al., 2005; Pettigrew et al., 2008; Anderson, 2010; Kymlicka, 2013). Първата се фокусира върху диалога, взаимодействията и комуникацията между различни култури, които създават възможности за свързване между културно различни „острови“ на идентичност, чрез което се и гради мултикултурализмът. Втората се фокусира върху различието и културната уникалност, автентичност, самостоятелност, самобитност, обособеност.

Културната изолация (в смисъла на обособеност) е с потенциал да съхранява уникалността на една локална култура, дори на културата на една нация или на един регион, и също така да допринася за глобалното културно разнообразие именно чрез ограничаване, недопускащо културна контаминация и загуба на идентичност. Обща специфика на много политики, следващи втория подход, са опитите да се избегне представянето и мисленето на всяка отделна етническа, религиозна или културна общност като централна и доминираща (Quattrone et al., 1980). Накратко казано, мултикултурализмът (Crisp, Meleady, 2012) в положителната си конотация е политика на толерантност и респект, насочена към развитие и съхраняване на културните различия, на паралелното, равнопоставено и свободно съществуване на различни култури и обосноваващите такава политика теория и идеология. В тази си конотация той признава правата на колективните субекти – етнически, религиозни и културни групи²⁾. Част от тези права са свързани с предоставянето на възможности етническите, религиозните и културните общности да управляват, решават и контролират настоящото и бъдещото развитие на своите членове, да изразяват политически оценки като цяло, да участват в глобалните обществени процеси от позицията на собствената си идентичност.

Какво обаче се случва, ако мултикултурализмът се употребява като удобен идеологически инструмент за постигане на коренно различни цели? Възможно ли е пренатягането на идеята за свръхзначимостта на принципа „Единни в многообразието“³⁾ да доведе до избледняване, размиване и заличаване на национални идентичности, национални истории и памети? Какво се случва, когато единността става тъждествена със сливане, претапяне, преформатиране, а многообразието се превръща в параван за уеднаквяване и унифициране, било то чрез трансфер на суверенитет, хармонизиране на законодателства, единен пазар, гарантиращ свободното движение на хора, стоки, услуги и капитали и дори „културни ценности“? Всъщност веднъж дирижирани и зададени като социална, икономическа и политическа програма, процесите под знака на мултикултурализма рано или късно излизат извън всякакви форми на контрол. Никой не би могъл да предвиди изцяло какви спящи социални или политически субекти, обществени настроения, движения и идеи ще се пробудят и дали и този път за тях ще се изнамери „умел архитект“, който да ги управлява и държи под нивото на социалния гняв, социалното недоволство

и гражданското неподчинение, опасни за съвременните елити и миниращи създаденото от тях статукво.

Именно в този контекст един от най-недооценяваните феномени – източник на непредвидима и неизмерима социална енергия, са *субкултурите*⁴⁾. В тяхната конструкция е заложено винаги социално напрежение, тъй като субкултурите се самоидентифицират на базата на сравняване и отграничаване от доминантната (според общоналожената парадигма) култура. С други думи, те са динамична проекция, творение, конструктор на колективния *Друг* по отношение на тази доминантна култура. В широк смисъл, всички разпознаваеми групи в обществото имат своя собствена йерархия на ценностите, характерна външна типология по визуални белези и външен вид и характерно поведение в социална среда, което и създава техния „субкултурен“ облик. В по-тесен смисъл, понятието „субкултура“ се използва преди всичко за определяне на действени и символни, идеологически реакции на съпротива срещу реална или привидна субординация, срещу наложено статукво, срещу наложена отвън система от избори, поведение и ценности. Субектите са най-различни – етническите малцинства, бедните, младежите, жените, хората, определяни за девианти, маргинали, аутсайдери, различни.

Формирането на субкултура се случва като естествено следствие от обособеното им локализиране, разграничаване и противопоставяне на властта, властовите структури и центрове на влияние и от изграждане на собственото им усещане за идентичност и единност в рамките на групата – етническа, идейна, професионална или всякаква друга. Съвсем логично функцията на субкултурата е в поддържането на безопасността и идентичността на групата и формулирането на система от смисли, значения, представи, които ѝ помагат да се справя с проблемни ситуации и да съществува като жива и относително автономна социална структура (Hall, 1976; Bullock, Stallybrass, 1979; Hebdige, 1981; Бовуар, 1989; Жеребкина, 2007; Шапинская, 2009). Субкултурата е и този фактор, който е неконтролируем, непрогнозируем, със спящ потенциал да руши статуквото и да променя системата, концентрирайки в себе си социален гняв, рушейки остарели парадигми и опасни догматики и създавайки нови идеологии, езици, религии и хоризонти.

„Субкултурите представляват шум (в противовес на звук): интерференция в системната последователност... Следователно ние не би трябвало да подценяваме многозначната сила на една впечатляваща субкултура не само като метафора за потенциална анархия „там отвън“, но и като реален механизъм за семантично безредие“ (Hebdige, 1997).

„Не би трябвало да подценяваме“ е ключовият израз в една от знаменитите дефиниции на британския медиен теоретик и социолог Ричард Хебдидж, известен с изследванията си върху субкултурите и тяхната съпротива срещу социалното статукво.

Това е така, тъй като нарушаването на властовите („легитимните“) кодове, чрез които социалният свят е организиран, крие огромен потенциал да провокира и създава промяна. „Нарушителите“ винаги влизат (се записват) в историята на настоящето и творят историята на бъдещето именно чрез промяната, която предизвикват. Субкултурите, като отрицатели на авторизирани от доминантно мнозинство кодове, често изразяват, прокламират и предават нелегитимни или забранени (от гледна точка на доминантната култура) послания и принципи, създават общо мисловно пространство на нелегитимни/забранени смисли и значения, артикулират *другостта си* като основание за идентичност и принадлежност, използват нелегитимни/забранени форми на изказ – рушат конвенционалните поведенчески модели, не признават нормите на доминантното мнозинство, нарушават „общовалидните“ правила и табута.

Освен мощен генератор на промяна (когато са силни и независими) отделни култури (Kinloch, Mohan, 2005) и субкултури нерядко стават обект на манипулиране и обработка за извличане на определени политически и икономически дивиденди в конкретния политически момент. Да се манипулира и употребява за политически или други цели *Другостта*, която иманентно би трябвало да е против всяка манипулация, е, меко казано, обикнат момент от съвременните стратегии за привличане на малцинствата, особено в периоди на избори. Възможен е и друг сценарий – минирането на благото на субкултурата или общността в полза на вътрешен или външен за нея елит, който не просто оцелява, но и печели от това. Един от най-ярките примери е появилият се в последните години „етнобизнес“, предпоставка за т.нар. етнокорупция. Етнокорупцията се определя като „злоупотреба с помощни [социални] мерки в частен интерес и в противоречие с намеренията на законодателя“ (Pap, 2008), „бизнес с малцинствата“, злоупотреба с етническа идентичност и принадлежност заради политически и най-вече икономически амбиции.

Несъмнено, могат да бъдат изведени и други нови-стари „оръжия“ на триадата *власт – контрол – капитал*, впрегнати в изработването на нови геополитически стратегии и нов тип социално, политическо и културно инженерство в глобален план. Опитите за тяхното идентифициране, дефиниране и дешифриране се усложняват от инфилтрацията на различни нови или забравени стари парадигми, свързани с легитимацията на нови или забравени стари „противници“. Общото между всички модели е противопоставянето на *свои* срещу *чужди* и *свои* срещу *свои*, изкуственото пораждане на конфронтации и зони на напрежения между различни типове протагонисти и антагонисти, употребата и дирижирането на социалния гняв, привличането и участието на различни играчи с различни роли – представители на корпорации и монополисти, правителствени регулаторни органи и държавни институции, граждански активисти и организации.

В този общ „бульон“ от различни субекти и интереси дезинформацията, пропагандата и манипулацията на широк фронт се оказват най-подходящи ин-

струменти за социален контрол и овладяване на нежелани социални настроения, явления и процеси. Медиите и образователната система са особено ценен помощник в двойната игра (Lee, Solomon, 1990).

Приложимите тук стратегии са елементарни и опасно ефективни – сред тях са методите за *brainwashing* и отвличане на общественото внимание от реалните проблеми; тенденциозно ниско ниво на образование и тенденциозни подмени в учебните програми; изкуствено създаване на проблеми и предлагане на „удобни“ решения; налагане на постепенна (социалноинженерна) промяна – въвеждането на нови социоекономически правила през годините, докато се стигне до приемане на непоносими социални условия и невъзможен жизнен стандарт.

В допълнение към това анализът на съвременните общества показва рискови отклонения в осмислянето на хетерогенността и наличие на дирижирани противостояния и антагонизми, в които образът на *Другия* се превръща в символ на все по-задълбочаващата се политическа и социална алиенация в рамките на самите общества и на все по-засилващата се етническа и социална поляризация, независимо от усилията в обратната посока.

БЕЛЕЖКИ

1. Всъщност самият термин „мултикултурализъм“ възниква в Канада през 60-те години на XX век. Появата му е продиктувана от необходимостта да се намерят адекватни разрешения за управление на бикултурната към този момент (англо-френска) страна. Обявявайки за своя основна цел в управлението изграждането на мултикултурно, но не мултинационално, общество, канадските власти се опитват, от една страна, да неутрализират сецесионистките устреми на франкофонския Квебек, а от друга – да успокоят англоезичното мнозинство във връзка с националната цялост на страната.
2. Един от многобройните примери за „борбата срещу нетолерантността“ чрез утвърждаване на „културата на разбирателство между различните „етнически, културни и религиозни групи в обществото“ е Препоръка № R (97) 21 на Комитета на министрите до държавите членки относно медиите и насърчаването на култура на толерантност (приета от Комитета на министрите на 30 октомври 1997 г.).
3. Мото на ЕС от 2000 г.
4. Тук *субкултура* е употребена във възможно най-широкия смисъл, включвайки не само различни видове малцинства и обособени по различни критерии социални групи, но и представителите на младежката контракултура – хипари, битници, пънкари, метали, скийн хедс, уейвови, уика, емо и др., които се разграничават от доминиращите мейнстрийм културни модели и дискурси, създават свои и се противопоставят на технократията, схваща-

на като режим на корпоративните и технологичните елити, управляващи съвременните общества. За първи път терминът *контракултура* се появява в известната книга на Theodore Roszak „*The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*“ (University of California, 1969).

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Anderson, Kr. (2010). *Benign Bigotry: The Psychology of Subtle Prejudice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Banks, J. & Cherry A. McGee (2003). *Handbook of Research on Multicultural Education*. 2nd Edition, Jossey-Bass.
- Blackwell, J., M. Smith & J. Sorenson. (2003) *Culture of Prejudice: Arguments in Critical Social Science*. Toronto: Broadview Press.
- Bloor, K. (2010). *The Definitive Guide to Political Ideologies*. Author House.
- Bovuar, S. (1989). *Vtoroi pol*. Moskva [Бовуар, С. (1989) *Вторая пол*. Москва].
- Brewer, M. B. (1999). The Psychology of Prejudice: Ingroup Love and Outgroup Hate? *Journal of Social Issues* 55 (3), 1999, 429 – 444.
- Bryson, B. (2005). *Making Multiculturalism: Boundaries and Meaning in U.S. English Departments*. Stanford University Press.
- Bullock, A. & O. Stallybrass (eds.). (1979). *The Fontana Dictionary of Modern Thought*. London: Fontana.
- Crisp, R. & R. Meleady (2012). Adapting to a Multicultural Future. *Science* 336 (6083), 853 – 855.
- Dovidio, J., P. Glick & L. Rudman (2005). *On the Nature of Prejudice*. Malden: Blackwell Publishing.
- Garth, T. R. (1930). A Review of Race Psychology. *Psychological Bulletin* 27 (5), 1930, 329 – 356.
- Guthrie, T. (2013). *Recognizing Heritage: The Politics of Multiculturalism in New Mexico*. University of Nebraska Press.
- Hall, S. & T. Jefferson, ed. (2006). *Resistance through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain (Cultural Studies Birmingham)*. 2nd Edition. Routledge.
- Hancocks, A. (2016). *Multiculturalism*. Discussion Paper. Scanlon Foundatio.
- Harper, T. (2011). *Dialogues in Urban and Regional planning*. Taylor & Francis.
- Hebdige, D. (1981). *Subculture. The Meaning of Style*. London: Routledge.

- Hebdige, D. (1997). Subculture. The Meaning of Style (pp. 130 – 145). In: Gelder, K. & S. Thornton (Eds). *The Subcultures Reader*. London and New York, Routledge.
- Heywood, A. (2000). *Key Concepts in Politics*. Palgrave Macmillan.
- Jansen, Y. (2013). *Secularism, Assimilation and the Crisis of Multiculturalism*. French Modernist Legacies. IMISCOE Research. Amsterdam University Press.
- Jerebkina, I. (2007). *Subiektivnost i gender*. SPb [Жеребкина, И. (2007) *Субъективность и гендер*. СПб.]
- Kinloch, G. & R. Mohan (2005). *Genocide: Approaches, Case Studies, and Responses*. Algora Publishing.
- Kloop, B. (2002). *German Multiculturalism: Immigrant Integration and the Transformation of Citizenship*. Praeger.
- Kymlicka, W. (2013). Neoliberal Multiculturalism? (pp. 99 – 126). In: *Social Resilience in the Neo-Liberal Era*. Hall, P. & M. Lamont. Cambridge University Press.
- Kymlicka, W. (2010). *The Current State of Multiculturalism in Canada and Research Themes on Canadian Multiculturalism 2008 – 2010*. Minister of Public Works and Government Services, Citizenship and Immigration Canada.
- Koleva, I. (2013). *Developing of Knowledge, Skills and Competencies for Work in a Multicultural Environment: Basic Notebook*. Professional and Pedagogical Training for Teachers on Intercultural Education. Sofia: MES-National Institute of Education and Training in Education System. [Колева, И. (2013). *Формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда: основна тетрадка*. Професионално-педагогически тренинг за учители по интеркултурно образование. София: МОН – НИОКСО.]
- Koleva, I. (2005). *Education in Interethnic Environment*. Minsk. Innovations in Education. MPI, Grodno [Колева, И. (2005). *Образование в межетнической среде*. Минск. Инновации в образовании, МПИ, Гродно].
- Lee, M. A. & N. Solomon. (1990). *Unreliable Sources: A Guide to Detecting Bias in News Media*. New York: Carol Publishing Group.
- Malik, K. *Multiculturalism Undermines Diversity. As a Political Policy, Multiculturalism's Desire to Put People in Boxes has Left Many Minorities Feeling Misrepresented*. London: The Guardian, 2010.03.17: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/mar/17/multiculturalism-diversity-political-policy>> (11.05.2016)
- Malik, K. (2015). The Failure of Multiculturalism: Community versus Society in Europe. *Foreign Affairs*, Vol. 94, No. 2, March/April.

- Nekrasov, S., N. Nekrasova & V. Platoshina (2011). *American Multiculturalism*. Academy of Natural Sciences [Некрасов, С., Н. Некрасова & В. Платошина (2011). *Американский мультикультурализм*. Академия Естествознания].
- Pap, A. (2008). Human Rights and Ethnic Data Collection in Hungary. *Human Rights Review* 9, 109 – 22.
- Pakulski, J. (2014). Confusions about Multiculturalism. *Journal of Sociology*, vol. 50(1), 23 – 26.
- Pettigrew, T. & L. Tropp (2008). How Does Intergroup Contact Reduce Prejudice? Meta-Analytic Tests of Three Mediators. *European Journal of Social Psychology* 38 (6), 922 – 934.
- Phillips, A. (2007). *Multiculturalism without Culture*. Princeton University Press.
- Plous, S. (2003). *The Psychology of Prejudice, Stereotyping, and Discrimination: An Overview* (pp. 3 – 48). In: Plous, S. (Ed.). *Understanding Prejudice and Discrimination*. New York: McGraw-Hill.
- Pogrebinskii, M. B. & A. K. Tolpogo eds. (2013). *The Crisis of Multiculturalism and National Policy Issues*. Moscow: Publishing House “The Whole World”. [Погребинский, М. Б. & А. К. Толпыго, ред. (2013). *Кризис мультикультурализма и проблемы национальной политики*. Москва: Издательство „Весь Мир“].
- Quattrone, G. & E. Jones (1980). The Perception of Variability within In-groups and Out-groups: Implications for the Law of Small Numbers. *Journal of Personality and Social Psychology* 38, 141 – 52.
- Recommendation No R (97) 21 of the Committee of Ministers to Member States on the Media and the Promotion of a Culture of Tolerance, adopted by the Committee of Ministers on 30 October 1997 [Препоръка № R (97) 21 на Комитета на министрите до държавите членки относно медиите и насърчаването на култура на толерантност, приета от Комитета на министрите на 30 октомври 1997 г.].
- Rosnow, R. L. (1972). Poultry and Prejudice. *Psychologist Today* 5 (10), 53 – 56.
- Roszak, T. (1969). *The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*. University of California.
- Shapinskaia, E. (2009). The Image of the Other in Culturological Texts: Politics of Representation. – *Humanitarian Knowledge: Theory and Methodology*, N3, 51 – 56 [Шапинская, Е. (2009). Образ Другого в текстах культуры: политика репрезентации. – *Гуманитарное знание: теория и методология*, № 3, 2009, 51 – 56.

- Saharova, V. (2015). *Multiculturalism and Immigrant integration policy: a Comparative Analysis of the Experience of the Leading Countries of the West*. Litres. [Сахарова, В. (2015). *Мультикультурализъм и политика на интеграция на имигранти: сравнителен анализ на опита на водещите страни на Запада*. Litres].
- Sniderman, P. & L. Hagendoorn (2007). *When Ways of Life Collide: Multiculturalism and Its Discontents in the Netherlands*. Princeton University Press.
- Tajfel, H. (1982). *Social Identity and Intergroup Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Watson, C. W. (2000). *Multiculturalism*. Open University Press.
- Tzaturian, S. A. & G. Filimonov (2012). Multiculturalism in the US and Europe: Political Technologies in Action. *Politics and Society*, № 2, 62 – 71 [Цатурян, С. А. & Г. Ю. Филимонов. Мультикультурализъм в США и Европа: политтехнологии в действие. *Политика и общество*, № 2, 2012, 62 – 71].

THE SEMANTICS OF OTHERNESS IN THE 21ST CENTURY OPPOSITIONS

Abstract. The focus of the article is on the new-old “weapons” of the triad *power-control-capital*, harnessed in the development of new geopolitical strategies and a new social, political and cultural engineering on global scale. Attempts to identify, define and decode them are complicated by infiltration of various new or forgotten old paradigms related to the legitimization of new or forgotten old “enemies”. The common feature between all these models, however, is the opposition of *us* against *them* (*the Others*), *ours* against *theirs*, *us* against *us*; the artificial generation of confrontations and zones of tensions between different types of protagonists and antagonists, the use, misuse and manipulation of the social anger, the strategical involvement of different players with different roles - representatives of corporations and monopolies, government regulatory bodies and state institutions, civil society activists and organizations.

✉ **Dr. Dorothea Valentinova, Assist. Prof.**

Department of Library Studies and Cultural Heritage
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tzarigradsko Shose Blvd.
Sofia, Bulgaria

Institute for Historical Studies
Bulgarian Academy of Sciences
52, Shipchenski Prohod Blvd., bl. 17
Sofia, Bulgaria
E-mail: dea.valentinova@gmail.com